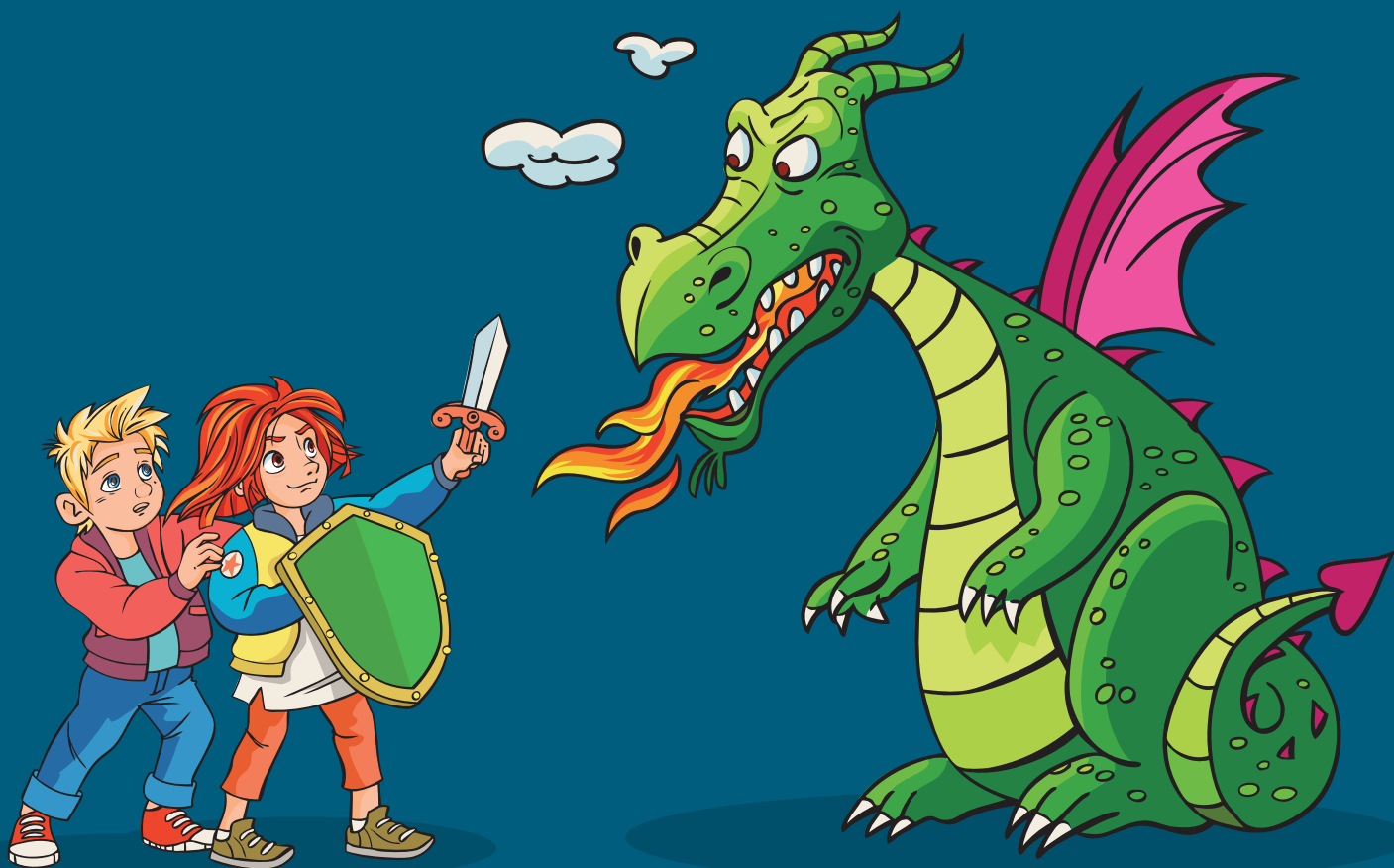

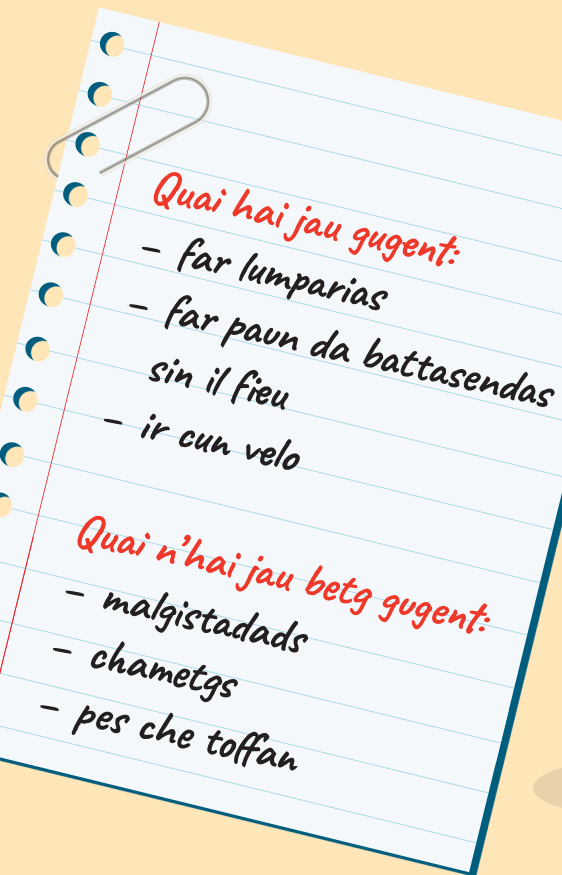
Fieu, ina forza monstrusa?

Il carnet da lavur

**ELEMENT
HERO**

Hallo! Quai essan nus.

Kiana

Jau hai num Kiana. Mes num signifitga quatter elements: aua, fiu, terra, aria. Il pli gugent hai jau il fiu. El stgouda e glischa uschè bel.

Jau sun mirvegliusa e (bunamain adina) curaschusa. Seser quiet en scola è lungurus per mai. Jau passent pli gugent aventuras ensemen cun Flint.

Sche jau vegn en difficultads, ma gida Flint.

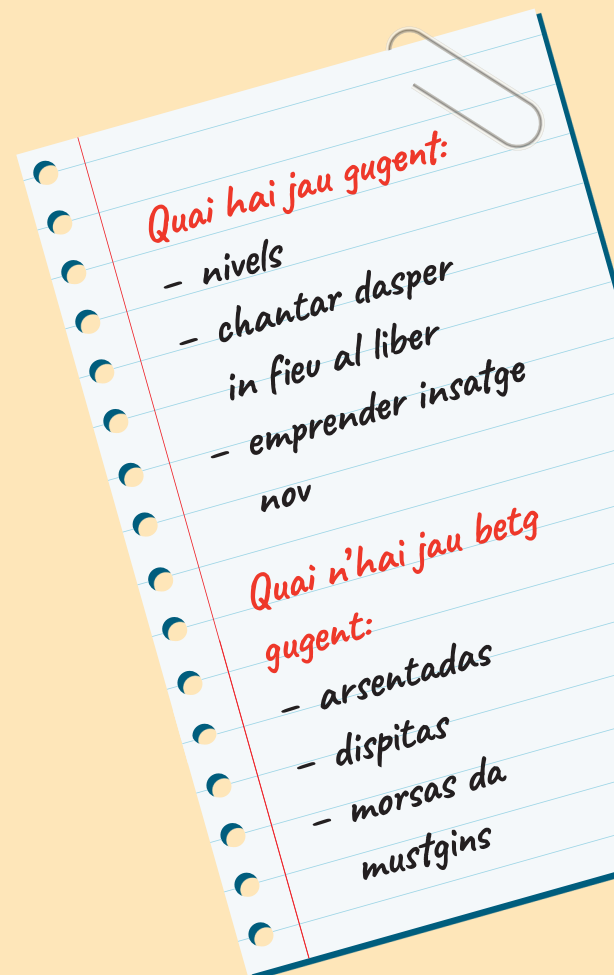

Flint

Jau sun Flint. Mes num è englais e signifitga differentas chaussas: current, aual e crap da fiu.

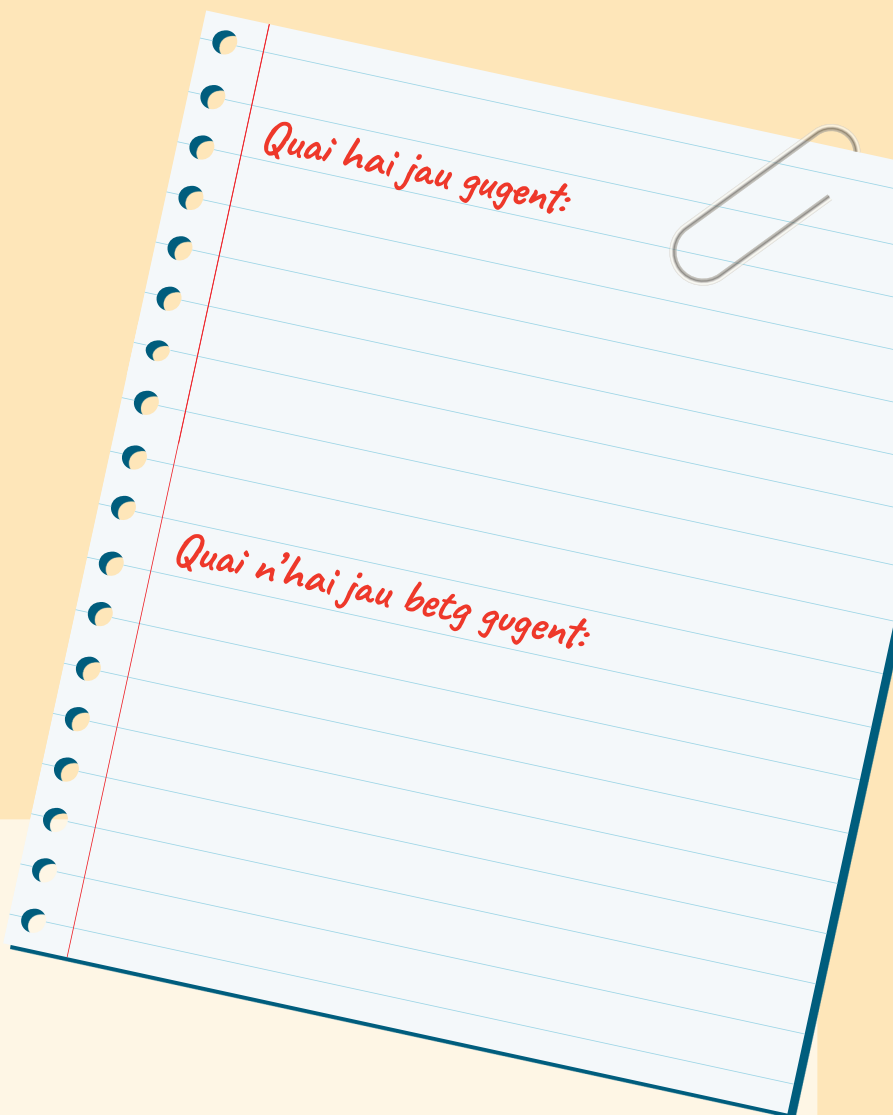
Jau hai fitg bleras dumondas. En l'internet tschertg jau las respostas. Jau legel era blers cudeschs. Il fiu hai jau fitg gugent, perquai ch'ins po far uschè blers experiments interessants cun il fiu. Quels ma fan grond plaschair.

Mia meglra amia è Kiana. Ensemen passentain nus bleras aventuras.

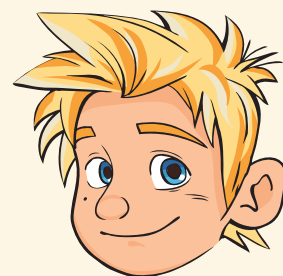
Tgi es ti?

Jau sun

Tge ta vegn endament en
connex cun il fiu?
Has ti gugent il fiu?
U fa il fiu tema a tai?
Noda u dissegna tes patratgs.

Jau hai rimnà fitg blers plets
che han da far cun il fiu.
Sin pagina 21 pos ti nudar tes agens
plets preferids.

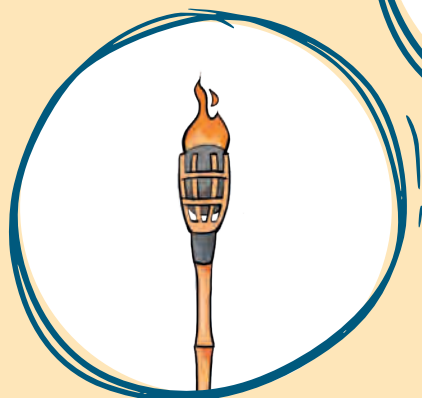
Il feu – tge po quel tut far?

Il feu po esser fitg nizzaivel. El stgauda e sclerescha.
Ed ins po cuschinar sin il feu. Il feu è però era malsegir.
El arda la pel, gauds u entiras chasas.

Tge effectuescha il feu sin ils maletgs?
Discutai en dus.

*Enconuschas ti professiuns, per las
qualas il feu gioja ina rolla impurtanta?*

Co festiveschas ti tes anniversari?

Kiana e Flint èn envidads ad ina festa d'anniversari. Ils uffants festiveschan mordio.

Chattas ti situaziuns privlusas?

Guarda bain il maletg. Fa in rudè enturn ils privels.

*Il fiu è in element impurtant per bleras festas.
Tge eveniments festiveschas ti cun fiu
u chandailas?*

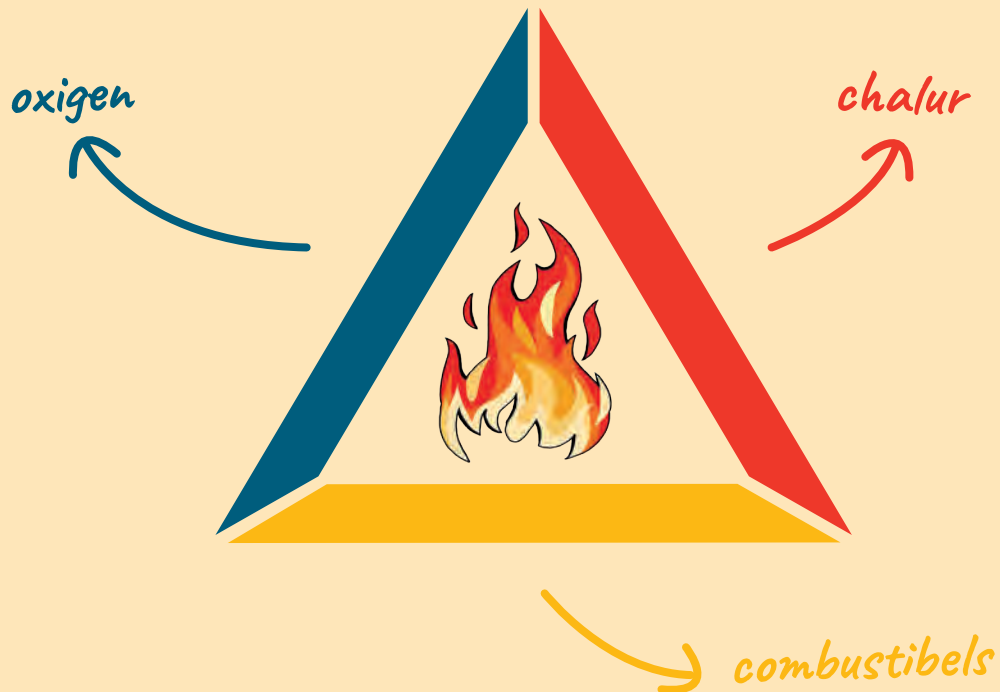
Tge pudessan ils uffants far meglier?

Has ti in'idea co ch'ils uffants pudessan
festivar l'anniversari senza privel?

Co sa furma in fieu?

Per ch'i dettia in fieu dovri trais chaussas.
Quellas numn'ins er il triangul dal fieu.

Danunder vegn la chalur?

Collia ils peds cun las fotos correspondentas.
Chattas ti outras funtaunas da chalur?

zulprin

fieu artificial

sulegl

burnida

chametg

battafieu

Tge materia arda?

Intginas materias ardan, autras betg.
Betg mintga materia brischa tuttina bain.
Intginas vegnan mo chaudas u toffan.

Tge pensas ti?

Fa in rudè enturn las materias che ardan.
Attribuescha ellas a las tabellas correctas.

*Il fieu douva trais chaussas
per ch'el ardia.
Tge capita, sche jau prend
davent ina chaussa?*

lain *cotgla* *ieli*
gasetta *glatsch* *sablun*
munaida *crap* *mangola*
chavels *cullina da vaider* *gutta*

Questa materia arda:

palpiri

Questa materia n'arda betg:

aua

Enconuschas ti las reglas da fieu?

Legia las reglas. Vegns da tegnair endament ellas?

Pertge èn questas reglas impurtantas?
Dissegna in maletg adattà per mintga regla.

Enconuschas ti autras reglas? Tge capita,
sche ti n'observas betg las reglas?

Regla 1:

Na gioga betg cun zulprins u
cun in battafieu.

Regla 2:

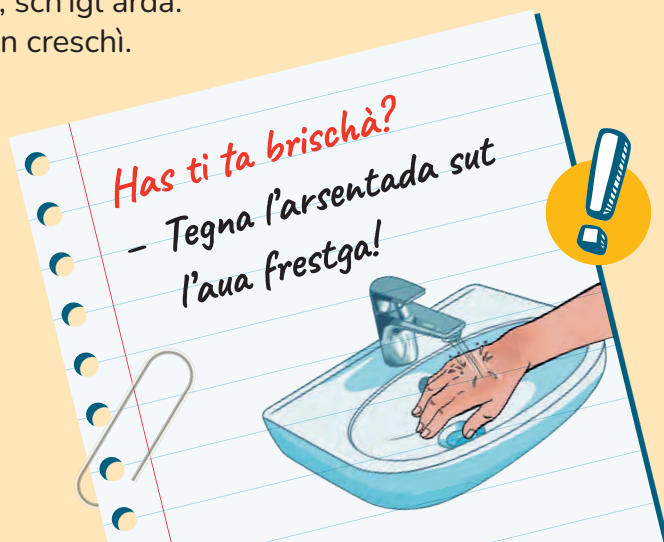
Fa fieu mo en preschientscha
da creschids.

Regla 3:

Na lascha mai arder senza
surveglianza chandailas u in fieu.

Regla 4:

Na ta zuppa mai, sch'igl arda.
Cloma per agid in creschì.

Enconuschas ti quests pictograms?

En noss mintgadi datti blers signals.
Per exempel sin tes viadi a scola u en in ospital.

Tge signifitgan quests signals?
Scriva las noziuns dasper ils maletgs
correspondents. Las colurs èn in agid per tai.

*Stizzafieus datti en blers
edifizis publics. Per exempel
en scola ubain a la staziun.
Has ti er a chasa in
stizzafieu?*

stizzafieu

plazza da rimnada

sortida da segirezza

emprim agid

avisader d'incendi

Tge capita, sch'igl arda en chasa da scola?
Exercitai cun la scolasta u il scolast tge che
vus avais da far en cas d'in incendi.

Has ti già udi ina giada da Mani Matter?

Mani Matter è stà in chantatur bernais. El ha chantà sias chanzuns en dialect. Per exempel la chanzun «I han es Zündhölzli azündt».

Tge capita en l'istorgia?

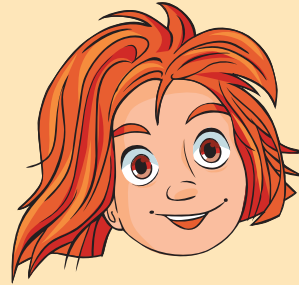
Taidla la chanzun davart il zulprin.
Co poi er anc cumenzar ad arder?

Ina giada hai jau
fatg termagls cun
zulprins ed hai ma
brischà. Quai ha
fatg vaira mal!

Envidar e stizzar correctamain in zulprin.

Legia las frusas. Ordinescha ellas correctamain.
Numerescha las frusas dad 1 enfin 7.

1 *Sufila or il zulprin.*

2 *Metta il zulprin sin ina surfatscha resistent a la fieu u en l'aua.*

3 *Tegna orizontalmain il zulprin.*

4 *Tegna il zulprin tranter il polesch ed il det mussader.*

5 *Prenda in zulprin or da la stgatla.*

6 *Sfruscha cun il zulprin sur la surfatscha d'envidar -
fa quai adina en la direcziun davent da tai, mai envers tai.*

7 *Serra puspè la stgatla.*

Important:

Envida in zulprin mo sche
ti es ensemen cun creschids!

Tgi po far striegn cun chandailas?

Per stizzar ina chandaila datti differentas metodas.
Ti na stos betg adina suflar or ella.

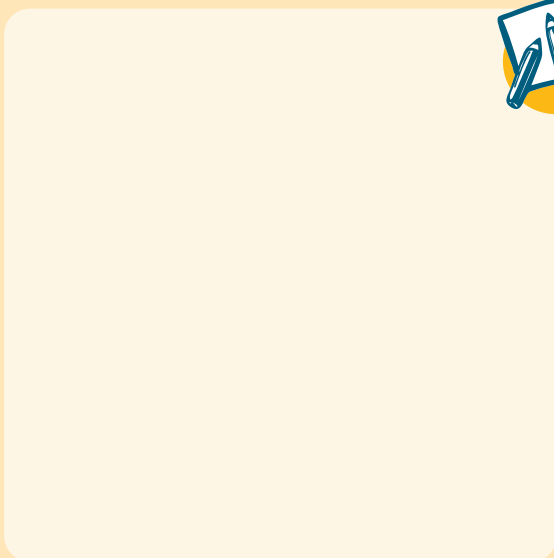

Co vai vinavant?

Guarda ils dus maletgs. Tge capita qua?
Tge pensas ti? Discussai.

Sin l'ultim maletg cuvra il
magiel l'entira chandaila.
Tge capita? Dissegna tia
supposiziun qua a sanestra.

Pertge è quai uschia? Cumplettescha il text.

*Jau suppon che la chandaila _____, sche jau la cuvrel cun il magiel.
Quai è uschia, perquai che _____.*

Pon apparats spidar fiu?

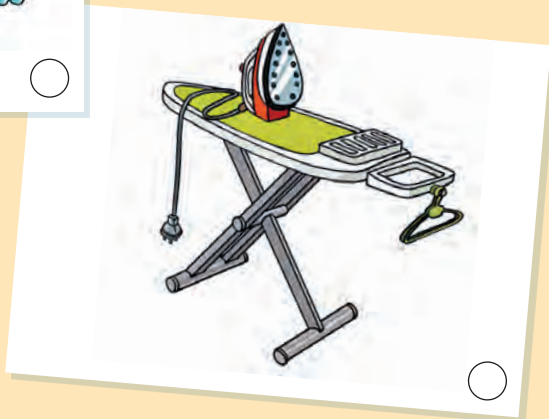
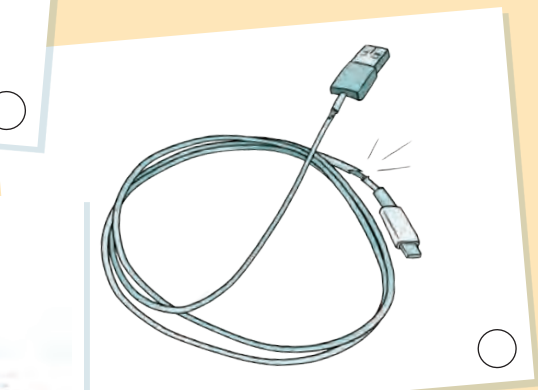
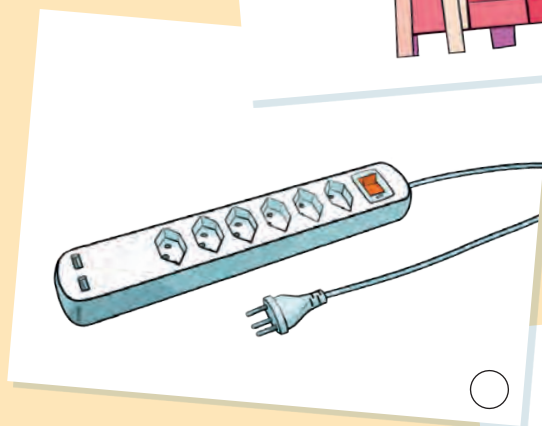
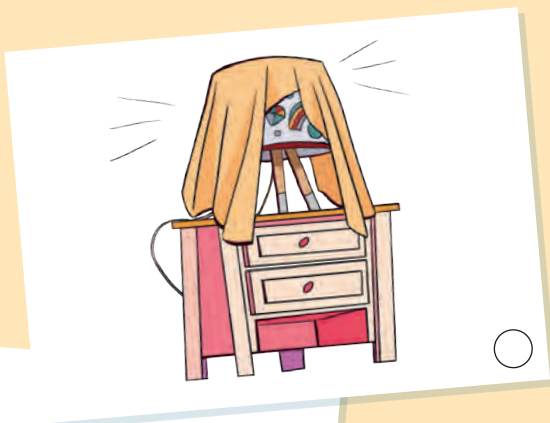
Current chaschuna chalira. Has era gia senti quai?
Giogas mintgatant ditg sin il telefonin?
Sunter in mument è il telefonin tut chaud, navaira?

Privlus u betg?

Kiana e Flint vulan testar tai.
Els èn sa fatg patratgs davart pliras situaziuns.
Guarda ils maletgs.
Nua vesas ti in privel?

Tge è nunprivlus?

Jau desist in'entira emna da guardar televisiun.

*Tge pensas ti?
Reussescha quai a Flint?
Da tge apparat pos ti
desister in'entira emna?*

Co stizzain nus in fieu?

Senza aria na po in uman betg respirar.
Gist tuttina èsi tar il fieu. Senza oxigen stenscha in fieu.

Tge prendain nus davent dal triangul dal fieu?

Sch'i manca ad in fieu combustibels, chalur u oxigen sa stizza el.
Collia las frusas cun la materia mancanta.

*Il tschupè d'advent da Flint arda.
Ses bab va immediat per ina cuverta-
stizzafieu e la metta sur il fieu giu.*

combustibels

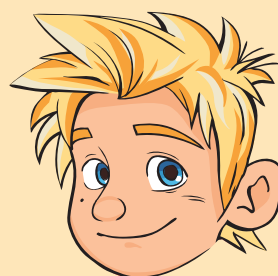
*Durant la tschaina sin la piazza
da campar èsi tuttenina stgir.
La lampa da gas n'arda betg pli.
Ella è vida.*

chalur

*Sin maisa giascha ina servietta dasper
ina chandaila. Tuttenina cumenza la
servietta ad arder. Kiana derscha immediat
in magiel aua sur la servietta giu.*

oxigen

*Ieli che arda na dastgas ti mai
stizzar cun aua! Stenschenta il fieu
cun in viertgel d'ina chazzetta u cun
ina cuverta-stizzafieu.*

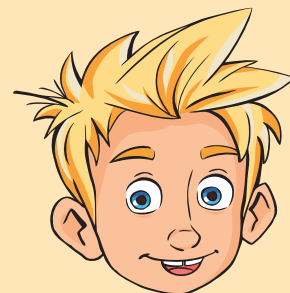
Igl arda. Tge duai jau far?

A chasa tar Flint hai ina giada ars. Perquai sa el tge ch'igl è da far en cas d'in incendi. Dapi quel di hai tar Flint in stizzafieu ed ina cuverta-stizzafieu. Co èsi tar tai a chasa?

Kiana n'ha anc mai vis in incendi.

Ella ha fitg bleras dumondas. Flint enconuscha las respostas. Legia lur discurs.

Flint, tge stoss jau far, sch'igl arda tar mai en chombra?

Banduna immediat tia chombra! N'emblida betg da serrar l'isch da la stanza, suenter che ti l'has bandunà.

Vi tar l'isch ardi gia. Tge duai jau far?

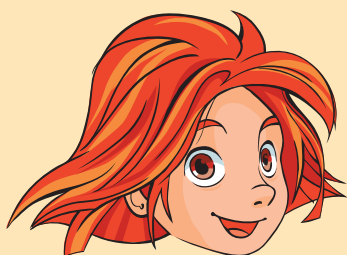
Va vi tar la fanestra e cloma per agid.

Nus abitain en la 4. auzada. Dastg jau prender l'ascensur?

Na, en naging cas! Quai è privlus. Ti stos ir da stgala giu.

Jau hai emblidà mes giat en chombra. Jau vom enavos per spendrar el.

Na, quai è bler memia privlus. Ti vas immediat per ina persuna creschida. U telefoneschas als pumpiers. Quels s'occupan da tes giat.

Tar in incendi datti dasper las flommas anc in auter privel: il fim. Il fim è fitg privlus. El sa cumpona da gas da tissi.

En cas da fim stos ti fugir spert. Sch'igl ha fitg bler fim, scappas ti il meglier sin tuts quatter (betg a dretg si).

118 – in numer impurtant

Cun ir a scola vesan Kiana e Flint ch'igl arda. Els telefoneschan immediat al numer 118. Suenter ch'igl ha scalinà mo ina giada, di ina dunna: «Numer d'urgenza dals pumpiers 118. Nua exact ardi?»

1 Nua es ti ussa gist?

Nua exact ardi?

2 Tgi telefonescha?

Di cler e bain tes num.

3 Tge è capità?

Per exempel: Igl arda en nossa abitaziun.

4 Quantas personas èn pertutgadas?

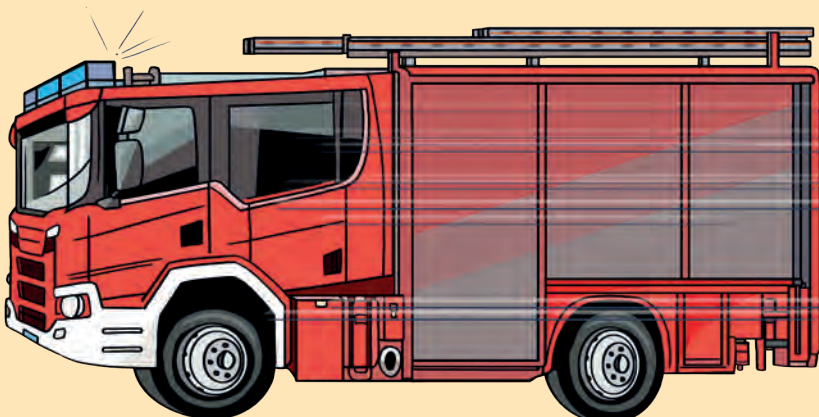
Datti personas blessadas?

Spetga!

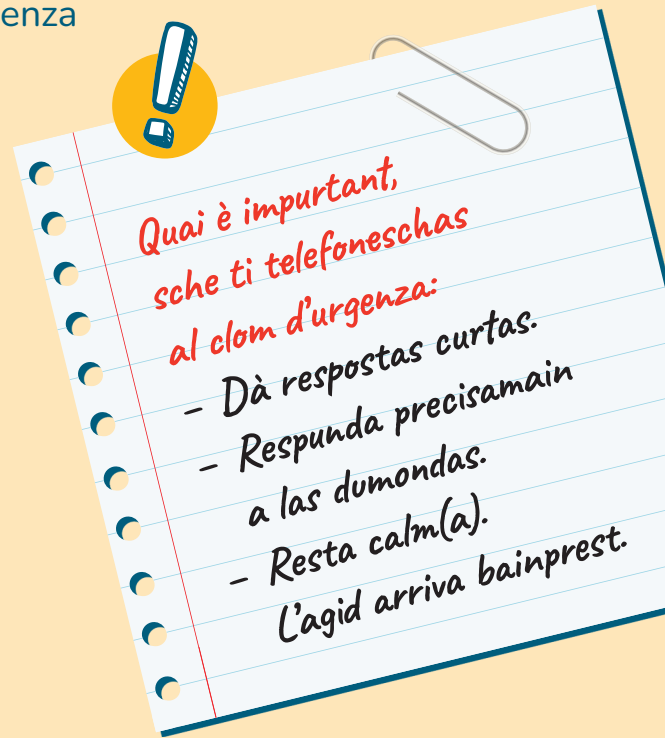
Na penda betg si immediat! Spetga sin cuntradumondas.

Il pumpiers fan bleras dumondas
Exercitai il dialog en dus.

Enconuschas ti auters
numers da telefon impurtants?

Tatü-tataa! Tge marscha tar ils pumpiers?

A la fin dal di scrivan ils pumpiers in protocol.

Quai è ina glista da tut las acziuns ch'ils pumpiers han gì durant in di.

Oz han els fatg confusiun cun ils temps.

Pos ti ordinar las acziuns?

Numerescha ils quadrets en la dretga successiun.

☒	06:10	I dat in fauss alarm en ina scrinaria.
☐	20:30	In tschaler è inundà pervia d'aua gronda.
☐	11:00	L'accu d'in velo electric piglia feu en ina garascha.
☐	22:15	In feu artificial sa tschenta en ina saiv viva e dat feu a quella.
☐	16:15	Ina chasa da purs arda pervia dad in chometg.
☐	08:30	In accident: ina persuna è encugnada en ses auto.
☐	09:55	Plantas derschidas blocheschan ina via.
☐	12:25	In chaval è crudà en ina puschinera.

Quai èn las incumbensas dals pumpiers:

- Spendrar umans ed animals.
- Stizzar fieus.
- Proteger chasas e l'ambient da donns.

Co sa protegian ils pumpiers?

Ils pumpiers sa movan en lieus malsegirs.
Perquai ston els esser equipads bain.
La dretga vestgadira protegia els da privels.

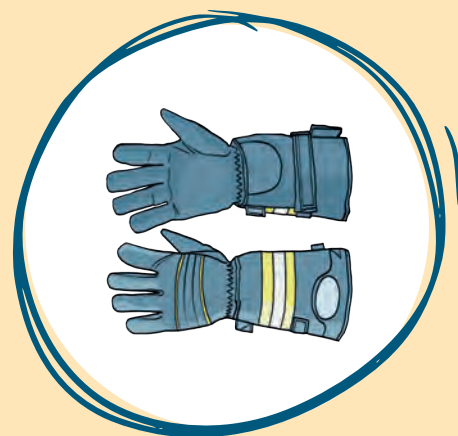
Possedas ti era vestgadira che ta protegia da privels?

Tge tutga tar la vestgadira da protecziun dals pumpiers?
Collia ils maletgs cun las noziuns correspondentas.

*chapellina ed
apparat da
respiraziun*

stivals

*giacca resistent
al feu*

guants

Ils urdains dals pumpiers?

Ils pumpiers han blers vehichels.

Ils vehichels han differentas grondezzas.

En cas d'ina acziun da pumpiers n'èn betg tut lur autos en acziun.

*Danunder prendan ils pumpiers
l'aua per stizzar in fieu?*

En in auto-cisterna hai bleras chaussas nizzaivlas.

Legia ils plects. Chattas ti ils objects sin il maletg?

Vesas ti anc autras chaussas? E tge pon ins far cun quellas?

uder *pala*
sigir *glisch blaua*
stgala *tgeiel per diriger il traffic*

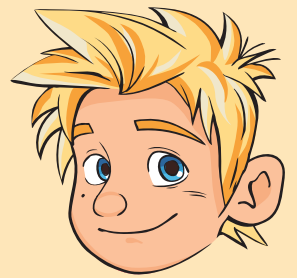

Pleds che han da far cun il feu?

Flint rimna gugent pleds. El ha in'entira trucca plain pleds che han in connex cun il feu. Tge pleds has ti emprendì? Tgenins vuls tegnair endament?

Tge pleds en connex cun il feu ta plaschan il meglier?
Scriva tes pleds preferids en ils quadrets.
Pos ti era dissegnar la muntada u la circumscriber?

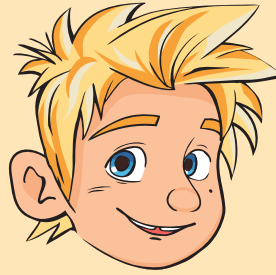
Blank writing area consisting of several white rounded rectangular boxes of various sizes arranged on a light orange background.

Co fatsch jau in fieu al liber?

Far in fieu è in art. Kiana e Flint mussan a tai co ch'i funcziunescha.

Chattas ti ils pleds che mancan?

Igl è fitg privlus da squittar spiert dad arder en in fieu. Quai chaschuna mintg'onn accidents terribels durant grillar.

Kiana e Flint vulan far in _____. Els van en il guaud cun la mamma da Kiana. Ensemen tshertgan els ina piazza adattada. Attenziun: adina tegnair avunda distanza da _____.

Kiana e Flint rimnan _____. Enturn la fuaina mettan els _____. Flint smuglia _____ ed al metta amez la fuaina. Lura metta el sisura _____ fina.

Kiana envida il palpiri cun in _____. Flint sufla bufatgamain per ch'il fieu haja avunda _____ per arder. Lura mettan els roma pli grossa sin il fieu. Prest _____ il fieu da camifo.

Per finir vegn la _____ plaunsieu pli pitschna. Kiana e Flint _____ il fieu cun fitg blera aua.

Dissegna tes agen fieu en il tshertgel da crappa.

Has gia fatg ina giada paun da battasendas?

Ussa sas ti co far in fiu al liber.

Quai lain nus empruvar en il gaud. Speranza n'èsi betg memia sitg.

Lura èsi numnadamain scumandà da far in fiu pervia dal privel d'incendis da gaud.

Preparaziun:

1 Maschadar tut las ingredienzas e las empastar bain. Cuvrir la pasta e la laschar levar en in lieu chaud.

2 Rimnar fists.

3 Rudlar la pasta enturn il fist.

4 Tegnair il paun sur la burnida. Sur las flommas vegn il paun tut nair.

Recept per paun
da battasendas

Ingredienzas:

- 500 g farina
- 1 ½ tschadun pitschen sal
- ½ quader da levon
- 3 ½ dl aua
- 2 tschaduns gronds ieli

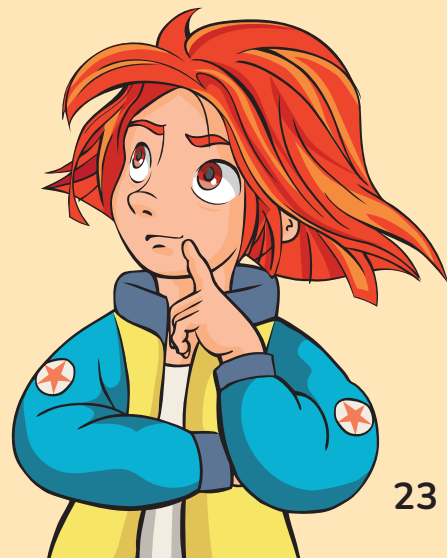
En il recept chattas ti duas abreviaziuns. Il g enconusch jau, quel stat per ils grams. Sas ti tge che dl signifitga?

Impressum

Ils texts èn vegnids redigids da l'Associaziun da las assicuranzas chantunalas d'edifizis cun sustegn da la Scola auta da pedagogia dal chantun da Berna, da la Coordinaziun svizra dals pumpiers e da la Federaziun svizra da pumpiers.

Funtauna da las fotografias ed illustraziuns: Assicuranza d'edifizis dal chantun Appenzell Dadora e Shutterstock (fotos), sco era Jacqueline Urban (illustraziuns)

© Associaziun da las assicuranzas chantunalas d'edifizis

www.element-hero.ch

Associaziun da las assicuranzas
chantunalas d'edifizis (AACE)
Bundesgasse 20
3001 Berna
www.vkg.ch

In'iniziativa da las assicuranzas chantunalas d'edifizis

representadas da:

activas en la prevenziun cun:

